

væ, quæ requirunt obiectum immediatè immutans potentiam illusivam elicitivam. Præter ista accidentia, cetera probabiliter fulsineri potest à substantia transeunter quoque posse produci. Ex his patet, quam sine fundamento Ariag. disp. 11. Phyl. section. 2. subiect. p. admittat in substantia nobiscum virtutem hanc productivam accidentium etiam transeunter, & deinde neget substantiam de facto eam exercere, si enim ignis potest aquam calefacere, quandoque formam substantialem partialiter, dum est calor præditus, confortium enim aliarum causarum adjuvare solet, non impedire actionem.

112 Sed contra instatur, Tum quia si hoc esset, citius calor cum igne ageret, & fortius, quam ab igne divisus propter intensiorem virtutem in principis illis, sed contrarium experitur, nam calor in ferro, vel in aqua fortius agit, si manus approximetur, quam cum igne; & in Sacramento altaris eodem modo accidentia agunt, ac cum ferro conjuncta. Neque dicas provenire in ferro propter maiorem densitatem materie, & maiorem approximationem, quæ juvant ad fortius, & citius agendum; Non valet, quia si ex hac parte adfuit ista conditio, ex parte caloris igni conjuncti adest major intensio forme caloris, quam sit in ferro, vel aqua, & major perfectio principii activi, quia simul ignis concurreter. Tum 2. quia accidentia superfluerent. Tum, tertio, quia substantia esset per se sensibilis seclusis accidentibus, quod est falsum. Tum quarto quia substantia, que est virtualiter activa in alienum subiectum, agit per qualiter virtutem, v. gr. yinum, & venenum causant calorem, vel frigus in homine, non per formas substantiales immediate, sed per virtuales qualitates, quod patet, quia hæc virtus intenditur, & remittitur, manente eadem substantia, etenim venena præparata non habent amplius vim nocivam, quam prius habebant, ergo vel ignis media virtuali qualitatecausabit calorem, quod respicimus, vel non erit ex se calefactivus transeunter.

Resp. concedendo sequelam, ad improbationem de ferro, & aqua dicens, valde impediri actionem à distantia, & raritatem materie; neque invemem ignis est ad excedens, quam non ponimus cum Rubione, quem fortius agere calore, cum experientia obstat, upè, & calor separatim vincit actionem aquæ conservans frigiditatem in seipso, ut dicemus in sequenti conclus. Ad id de speciebus Sacramentalibus dicimus, causalitatem subiecti suppleri à Deo, ut mysterium non agnoscatur. Ad 2. accidentia non superfluent, quia sunt data substantiæ ad ejus perfectionem, ut citius possit agere perfectius existere juxta connaturalem statum, & ut perceptibilis esset à sensibus. Dices, contra, ad 1. minus non conferret, ut scilicet substantia citius agat, quia si ignis habet virtutem producendi calorem in seipso in instanti, sic etiam possit producere in alieno subiecto capaci, si impedimentum non reperiret, neque ad 2. quia supposito, quod calor nihil igni deserviat ad agendum, non existeret ignis connaturalis sub calore, quam fine calore, neque ad tertium quia sufficeret, ut sentiret ignis mediante calore ab ipso producto in alieno subiecto. Respon. neg. assumptum quoad omne. partes consequuntur enim ad citius agendum, quia licet ignis in seipso producat in instanti calorem, non tamen ita celeriter producit in alieno subiecto; & idè potest ab accidentibus adjuvari, tum quia non ponimus ignem fortius agere calore, ut aiebat Rubion, tum etiam quia debebat, & decebat dari in rerum natura propagationem univocam accipiendum, & non tantum æquivocam. Ex quo patet ad alteram instantiam, cui accessit, quod etiam accidentia non juvant connaturalem statum substantiæ, agendo, si juvant saltem resistendo contrariis, ut in suo connaturali statu conservaret, cum substantia minus resistere valeat, quam accidens ex mox dicendis; nec tandem ultima instantia valet, quia tunc ignis v. gr. non sentiretur, sed potius aqua, in qua calor produxit. Ad tertium in casu substantia non sentiretur formaliter, sed solum calor ille causatus in manu v. gr. sentiretur, licet postea argueret intellectus ignis præsentiam, si nec videretur, sicut evenit cum aliqua substantia agit per qualiter occultam, producendo calorem, quamvis formaliter non sit calida. Ad 4. negatur paritas, quia venenum v. gr. idè est per virtutem qualitatem activam frigoris, quia frigus non est qualitas ipsi connaturalis; ut est aqua, neque est calor caloris, aut respectu cuiusdam frigefacibilis, ut diximus quæst. 4. art. 2. in fine, non sic ignis habet respectu caloris; accedit experientia, quia venenum agit per virtutem mediam ex hoc, quod videmus, illam remitti; ignis, vel aqua seipso, quia eandem semper habent potentiam quamdiu durant.

113 Dicimus 3. si conservatio propriè sumatur, quatenus dicitur dependentiam effectus non solum in fieri, verum etiam in facto esse, accidentia à substantia in seipso producta non conservantur ab illa, si verò improprie accipiatur, ut dicitur remotionem, & impedimentum contrariorum, ne agant in illa accidentia, possunt dici conservari à substantia; Concl. habet duas partes. Prima dicit propriè non conserventur. Prob. propria conservatio dicitur dependentiam essentialiam, quia effectus dependet à sua causa non solum in fieri, sed in facto esse continuatam, sed illa accidentia (loquimur præcipue de primis qualitatibus, inter que cadit actio destructiva) non sunt nata se dependere essentialiter ex dictis supra qu. 2. & patet, cum sunt in alieno subiecto, ergo cum sunt in proprio subiecto non dependebunt essentialiter ab illo in ge-

nere causæ efficientis; Patet consequentia, quia impossibile est, relationem aliquam dependentiam fundari in aliquo subiecto, quod est incapax talis relationis. Tum quia dependentia semper arguit imperfectionem in re dependenti, sed ista accidentia, cum inhaerent proprio subiecto, non sunt imperfectionis conditionis, ac quando sunt in alieno, ergo si in illo non dependent in conservari, nec in illo.

Secunda pars, quod improprie conservari dicantur, Prob. quia substantia ex dictis habet potentiam activam producendi, ista accidentia, ergo habet quoque potentiam resistivam activam impediendi contrariis, ne propria accidentia destruant, patet consequentia, quia secundum omnes potentia resistiva activa est ipsa metè potentia activa agentis, in quantum impedit contrarium, & ne in idemmetagens, a quo ipsa egreditur reagat, aut ne tanta velocitate, vel intentione, ut dum ignis calefacit aquam, sua potentia activa non solum agit in aquam, verum etiam debilitat virtutem aquæ, ne in ipsum ignem reagat, aut si reagere permittitur, non tanta velocitate, aut intentione, ac ageret, si non impediretur, hoc totum autem est conservare improprie. Sic innuit Doctor, cum in 4. dist. 12. q. 3. a lit. R. & seq. ait, substantiam conservare propriam, & connaturalem qualitatem, & pro illa resistere, ne a contrario corrumpatur; quam doctrinam clarius explicabimus in solutione rationum in contrarium.

Rursus instat quidam Recentior, quia respectu accidentium connaturalium substantia virtutem habet conservativam, non connaturalem, quam productivam, nec alia causa secunda conservativa convenientius assignari potest, quam ipsa, & certum est, quod illa accidentia in fieri, & conservari dependent ab illa substantia; quod autem non essentialiter dependeat sic, quin possint conservari ab aliis causis sine dependentia ab illa substantia, nihil facit ad rem, falsum est enim, quod conservatio propriè dicta involvat talem dependentiam, sufficit enim dependentia per se, licet non sit essentialis, Respon. imò hanc esse conservationem propriè dictam, quando effectus nempe ita in fieri, & conservari à sua causa dicitur, & dicitur, ut sua causa remota, & cum evanescat, admodum dicimus de lumine, ut constat ex dictis quæst. 2. huius disp. ad cuius differentiam conservationem factam per remotionem, & impedimentum contrariorum appellamus improprie dictam, sed quocumque modo appetetur, ne fiat lis de nomine, hoc nobis fati est, quod illa accidentia connaturalia non pendant omnia substantia, in qua resident, in fieri, & conservari, ea necessitate, quæ dicitur Lumen pendere à corpore luminoso, & alii effectus, qui dicuntur à suis causis pendere in fieri, & facto esse.

114 Sed contra instat Suarez, probando, hæc accidentia propriè conservari à substantia; Tum quia substantia retinet semper eandem vim causativam, est semper præsens, ergo tenet agit. Tum secundo, quia actu à Deo conservatur, ergo etiam possunt conservari magis connaturaliter medio principio etiam substantiæ. Tum 3. quia sic melius salvatur, cur qualitas proprio subiecto difficihus corrumpatur, quam in alieno, propter scilicet actionem conservativam subiecti.

Resp. facilius, non sufficere illam vim ad conservationem, quæ requiritur capacitas in effectu, quæ non adest in præsentia. Ad 2. conservantur Deo immediate, non media causa secunda. Ad 3. salvatur illa difficultas propter conservationem improprie dictam, & resistivam activam subiecti; & quia alienum subiectum quaerit illam qualitatem expellere.

Secundo contra 2. partem arguitur ratione tacta in fine præcedentis articuli, si enim omnes gradus substantia conservat resistendo, & impediendo, iam nullum gradum possit accidens corrumpere accidentis contrarij existentis in connaturali subiecto, quia plus potest substantia sua actione, quam accidens, ut docet Doctor 4. dist. 12. question. 3. X. & ratio fuit, quia cum substantia sit perfectius ens, & æquivoca causa perfectiori modo quam accidens, nam causa æquivoca continet perfectiori modo effectum, scilicet eminenter, quam faciat univoca, quia ratione Doctor cit. solum asserit substantiam pro gradu, quem pro sui conservatione determinat, resistere, illumque conservare, quod sepe repetit in illa distinctione.

Respondemus, negari non posse, substantiam non solum ultimum gradum, verum etiam omnes conservare, sicut omnium est productiva; negatur tamen, accidens propria virtute non posse corrumpere aliquem gradum, quia potest habere virtutem ita intensam, ut superet non solum accidentis contrarij virtutem, verum etiam virtutem substantiæ, maxime quia agendo, agit tota virtute, & accidens contrarium, in qua actione, ut dicitur, resistit solum secundum illam partem, in qua accidens agit, ut dicitur in lib. de Gen. disp. de Actione, & Reactione, cum dicitur, quod plus valet substantia, quam accidens in agendo, hoc quod est perfectior causa, hoc debet negari, quia videmus, multa virtualiter calida, ut sunt piper, vinum, & etiam ipse Sol, quamvis sit causa æquivoca, non producere tamen calorem, ita intentionem, sicut aqua fervens; imò, quando aqua reducit se ad primam frigiditatem, non statim expellit à se calorem, sed in tempore, signum evidens, calorem habere talem potentiam, quamvis sit omni auxilio ignis destitutus, ut possit resistere potentie activæ aquæ; nam successio in alteratione provenit ex resistente contrarij. Nec ex perfectiori entitate substantia debemus semper arguere perfectiorem virtutem activam in agendo, nam quamvis ex perfectiori virtute activa necessario argui debeat perfectior entitas

Quomodo accidentibus a virtutibus conveniat, explicatur.

117 Potest accidens in ratione activi comparari, & ad aliud accidens, & ad substantiam; si ad accidens comparatur, sic omne illud, quod proprias habet passiones, & quod aliud recipit in se ab ipso restans, dicitur principium activum ejus, unde in hoc sensu, quia quantitas habet affectiones proprias, & ab ipsa multæ relationes emanant, quæ verè rationem effectus habent, ex dictis qu. 2. erit verè causa efficiens illarum, idem etiam de aliquibus relationibus dici poterit supposito ex dictis in Logica disput. de Relatione, quod super unam relationem altera possit fundari. Attamen si efficientia strictius sumatur, prout scilicet dicit veram productionem, & per se acquisitionem alius finis, sic tantum qualitati agere conveniet, quantitas enim non est per se activa alterius quantitas sed potius habet rationem materie, nec respectu relationum dicitur homo per se causa, sicut nec relationes dicuntur per se effectus, cum acquirantur ad acquisitionem alterius; nec etiam relatio habet rationem activi, quia si ipsa per se non acquiritur, minus videtur, quod possit esse principium per se effectivum alterius, ita docet Doctor in 4. d. 3. q. 5. F. remanet igitur, quod per se activitas inter accidentia solum qualitatibus conveniat, videmus enim causam ab alio calore productam, licet possit esse difficultas, cuiusdam, speciei convenientis, quod ad peculiarietatem tractatus. Solum ergo est dubium, quomodo accidens dicatur causa respectu alterius, an scilicet principalis, an instrumentalis, & ne de nomine contendamus non loquimur de causa secundum ultimam denominationem, clarum enim est, hæc esse suppositum substantiale, sed de causa immediata, & proxima, seu de principio, & virtute, quæ suppositum producere denominatur accidens, an scilicet accidens dicatur virtus instrumentalis, an vero principalis, idem respectu substantiæ quaerimus.

Fonsca 5. Met. cap. 2. quæst. 6. sed. 6. Conimb. 2. Phyl. c. 7. quæst. 18. artic. 3. in fine alterius accidentis instrumentalis concurrere ad productionem alterius accidentis, non principaliter. Communis tamen Opinio oppositum docet, ita Scot. 4. d. 12. quæst. 2. Lepè citat, & d. 6. quæst. 3. D. quem omnes Recentiores sequuntur, ut Saar. disp. 18. Metaph. sed. 6. Ruvius 2. Phyl. tract. 4. quæst. 5. Averfa quæst. 21. Amicus tract. 12. quæst. 10. dub. 2. & alii. In ordine vero ad substantiam, alii dicunt, esse causam principalem, alii instrumentalem, ita quod possit elevatum attingere productionem substantiæ. Scot. vero concurrem instrumentalem admittit abique eo, quod substantiam attingat, ut retulimus art. 2.

118 Dicimus, accidens ad productionem alterius concurrere ut causam principalem, non instrumentalem, ad respectu substantiæ esse solum instrumentalem causam, & quia terminum principalis agentis non attingat, scilicet substantiam, concurrat tamen ad eius dispositionem. Concluf. quo ad utramque partem est Doctoris sæpè cit. & patet ex dictis tum quæst. 5. tum art. 2. huius quæst. Prima pars, quod respectu alterius sic habeat, ut principalis causa, probatur. Tum quia effectus in casu non exegit virtutem causæ, quia accidens, quod ponitur activum, vel est eisdem perfectioris, ut calor respectu alterius caloris, vel superat, ut calor respectu coloris, quæscit causat, ergo ratio principalis causæ ab ipso denegari nequit. Tum quia attingit terminum productum, quod instrumento non convenit, ex dictis quæst. 5. Tum quia si est à proprio subiecto secundum, vel quia separatum, vel quia in subiectum alienum introducat, ut calor in aqua, adhuc alium calorem producit, ergo quando est proprio subiecto conjunctum, principaliter agit.

Dices, non posse dici principale agens, quia se habet ut Quo non ut Quo; & etiam quia non habet virtutem propriam operandi sed est virtus, quia substantia operatur. Sed contra, quia accidens separatum non habet rationem Quo, sed Quo; tum quia forma substantialis quoque dicitur instrumentaliter concurrere, quia se habet ut Quo, & ad aliud quod opponit substantialis, tum quia agens intantum dicitur principalem, vel instrumentalem, ut Quo, in quantum principium. Quo agit, est virtus instrumentalis, vel principalis, ergo si accidens est virtus instrumentalis, & est suppositum substantiale, proicit accidens, non potest suppositum, ut per talem virtutem agit, denominari, nisi agens instrumentale. Accedit, quod illa dicitur causa instrumentalis, quæ non integrat causam principalem simpliciter completam, sed extra rationem causæ principalis integrat remanet, sed accidens, quando concipitur causare non remanet extra rationem integræ causæ principalem, nam si non concipitur accidentis activum, seu ut ratio agendi (ut item de nomine vitæmus) non concipitur principalis causa activa completa, ut patet.

119 Secunda pars, quod accidens dicatur instrumentum in ordine ad substantiam, non causam principalem, non tamen attingendo substantiam, sed cum concurrat immediato substantiæ, si verè non patet ex dictis supra, tum quæst. ubi offendimus, instrumentum nullo modo terminum principalis agentis attingere, tum art. 2. huius quæst. ubi probatum est, substantiam non producere tealiam virtutem accidentis, sive principalis, sive instrumentalis.

in causa, ut fuscè ostensum est art. præced. non tamen è contra ex perfectiori entitate perfectior virtus, habemus enim inflantiam præcipue in Angelis, qui solum motum localem possunt causare in his inferioribus, ut cum Scot. 7. d. 1. dist. 7. G. notavimus art. præced. concedimus quoque, perfectiori modo continere effectum, quem potest producere, non tamen sequitur, continere perfectiorem effectum.

115 Solum urget auctoritas Scoti à dudum, & communis opinio Scotistarum, amplectens doctrinam illam à Scoto traditam de gradu ultimo, quem libi forma substantialis determinat, qui solum à corruptente formam substantialem potest corrumpi, quod necessario est aliquod substantiale, ut diximus art. præced. & disp. 9. qu. 8. art. 1.

Attamen advertendum, quod Doct. 12. cit. quæst. 3. N. duplici via incidit respondendo ad rationem illam probantem, accidens separatum posse substantiam corrumpere, & quod potest in omnem gradum accidentis connaturalis, etiam posse in necessario naturaliter requisitum, ad conservandum substantiam; primo enim concedit, accidens separatum esse se posse in quemcumque gradum, sed propter, inquit Doctor, subiectum, in quo est contrarium, quod dicitur, ipsi subiectum gradum contrarij, in quantum possibile est, in subiecto in omnem gradum contrarij, in quantum contrarium est in subiecto eodem modo, quo prius potuit. Deinde aliam adducit respon. dicens, Alio modo potest dici, quod, si potest in omnem gradum alterationis, in quem potuit conjuncta, non loquitur, quod potest in corruptivum substantiam, ratio huius est ista, quia generatio non potest in corruptivum separari, comparando ad agens naturale. Quod, in illa secunda respon. ut patet, admittit Doctor, posse accidens separatum omnem gradum accidentis conjuncti destrucere, etiam ultimam, sed negat consequentiam, quod accidens possit corrumpere substantiam, quia omnes corruptivus debet esse simul generans, ad accidens separatum non est generans substantiam, ergo nec corrumpens, & ad ista ratio negationis huius consequentiam quæ in inferis assignat lit. X. scilicet, quia inter accidentia, substantiam non est oppositum formalis, sed virtualis, sicut prius respondentis oppositum posteriori, & posterioris oppositum prioris, posterior autem secundum genus non potest per se nisi in oppositum sui generis, & idè non potest in corruptionem prioris secundum genus, cui non opponitur nisi indifferè. Talis igitur substantia, & si à contrario accidente omni gradu extolleretur, non corrumpitur ab accidente, sed à substantia opposita, & hæc non adit præcedens, recurrendum erit ad causam universalem.

116 Cum ergo secundum Doctorem accidens possit in quemlibet gradum, & etiam substantiam omnium gradum sit activa, sequitur secundum illam viam, nec substantiam determinare sibi aliquem gradum, ita ut sine illo, vel aliqua sui parte non possit esse, nec ita activam, esse, ut insuper omnino activitatem accidentis contrarij, quare cum Doct. asseruit, substantiam resistere pro ultimo gradu, & plus valere ad resistendum, quam accidens, ad agendum, locutus est secundum primam respon. ut impletur in fine illius respon. dicens, Et ista respon. declaratur ex sequentiis.

Si quis igitur potest salvare actionem accidentis immediatam in alieno subiecto, existentis (nam si esset in proprio, juvaretur ab eo in agendo) cum concursu substantiæ resistens, pro ultimo gradu tantum potest sequi primam viam, sed nobis difficile videtur eo quia substantia pro concursu æquivocæ resistit, & dicitur, quod non æquivocæ, sed magis pro ultimo, quam pro aliis, tunc quod non æquivocæ, sed magis plus valet substantia resistendo, adhuc quia secundum illam viam plus valet substantia resistendo, quam accidens agendo, statim ac concursus aliquis substantiæ conservativus pro aliis gradibus admittit etiam minimus, longè superaret omnem activitatem accidentis contrarij. Idcirco secundum amplectimur, respon. ut scilicet in Basol. in quarta dist. 12. quæst. 2. artic. 3. respondendo ad primam instantiam, & ad tertiam, ubi postquam doctrinam communem de gradu determinatione adduxit, hæc deinde subiunxit respon. ut tamquam probabilior, licet alio motivo fit adductus ad istam sententiam.

Dices, stante ista Doctrina sequitur, quod nunquam alterans potest inducere aliquem gradum incompossibilem forme substantialis corrumpendæ, & sic cum quocumque gradu indubitanter ab ipso potest esse forma substantialis corrumpendæ, & ita per nullam alterationem potest corrumpendum corrumpi Respond. Doctor lit. O. quod nunquam potest alterans inducere gradum incompossibilem alterabili, quia non potest movens inducere gradum incompossibilem flu mobili, nam mobile manet in toto motu, ergo sub omni gradu per motum inducitur, sed nihil manet flu aliquo flu incompossibili; tum quia prius naturaliter, quatenus, qualis est substantia, non corrumpitur per aliquod postius naturaliter, quale est quicquid est inductum ab alterante, ut alterans est, idè quoque cum alterans induxit omnem qualitatem, quam potest producere, vel sufficientem pro introductione alterius substantialis forme, statim sequitur generatio, nisi aliquid impedit.

117 Solum urget auctoritas Scoti à dudum, & communis opinio Scotistarum, amplectens doctrinam illam à Scoto traditam de gradu ultimo, quem libi forma substantialis determinat, qui solum à corruptente formam substantialem potest corrumpi, quod necessario est aliquod substantiale, ut diximus art. præced. & disp. 9. qu. 8. art. 1.

Accedit contra Suarez, ponentem, accidens simul cum substantia instrumentali concurrere ad effectum substantialem, quia si igni v. gr. applicaretur a Deo materia ultimo deposita ad formam ignis recipiendam, omnino concursu caloris suspenderetur, vel posset ignis per propriam formam substantialem producere alterum ignem, vel non si primis ergo superfluis est omnis concursus caloris, si secundum, ergo ex se non est sufficiens causa producendi ignem, & petique completi in actu primo. Tum quia esset imperfectior in agendo ipso accidentem, quod proprium, & principalem effectum se solo potest producere, at substantia concurrere accidentali indiget respectu proprii effectus. Tum quia nihil est in substantia producta, quod posset tamquam effectus accidenti correspondere, cum sit maxime substantie etiam improprietate.

Contra 1. partem (nam contra secundam, solum adfuit rationes, quibus probatur, substantiam non esse immediate activam, adducit artic. 2. & 3. huius questionis.) Inflatur, quod operatur in virtute alterius, habet rationem instrumenti, quod propria virtute agit, est causa principalis, sed respectu accidentis substantie operatur propria virtute, accidens vero in virtute, substantie, ergo, &c. Minor probatur, tum quia accidens est virtus substantie, ergo substantiam agendo per accidens, agit per virtutem virtutem, tum quia accidens, sicut esse dependet a substantia, ita, & in operari, itaut si substantiam non esset, nec accidens naturaliter existeret, nec operaretur, ergo agit in virtute substantie.

20 Respon. 1. non recte explicari rationem principalis, & instrumentalis cause, nunquam enim instrumentum potest in se virtutem activam recipere, quia terminum principalis agentis attingit, sed potius motorem illam circumferre rationes dependentis, & independentis cause, unde causa principalis, quae simpliciter est independens, dicitur agere propria virtute causa vero secunda a prima dependens, dicitur agere in virtute primae, id est per virtutem a prima receptam. Deinde minor potest dupliciter intelligi, nam accidens agere in virtute substantie, si sensus est, quod agit quidem se ipso immediate, sed presupponendo influxum conservativum substantie, quod accidens illud sustentat in genere cause materialis, & conservat in genere cause efficientis, si est taliter dependens, quomodo procedit secunda probatio minoris, concedimus totum, quia ut sic tantum sequitur, esse causam principalem dependentem non vero instrumentalem, vel est sensus, quod agit, quia elevatum in agendo a substantia, vel ad aliquem effectum proximum, & negamus, quia etiam respectu illius effectus se habeat, ut agens principale. Similiter accidens dicitur virtus substantie, vel quia ad generationem inservit, vel quia denominatur agere, ut Quod ab ipso accidente; primo modo recte dicitur virtus instrumentalis substantie, at secundo modo, est dicitur virtus, & ratio Quae, non tamen instrumentalis, sed principalis.

ARTICULUS V.

An causa secunda habeat vim producendi effectus supra naturam: ubi de potentia obedientialis.

21 Sensus quaestio est, num in causa secundis reperitur potentia aliqua imata, quae possit opera edere, & supposito speciali concursu Dei, vires naturae excedat, quam potentiam Receptoris obedientialem activam appellat, & ut res claris explicetur, aliqua prius dicemus de potentia obedientialis passiva.

Notandum igitur est, ex Scoto 1. d. 7. quaest. un. l. & dist. 20. B. quod hoc nomen potentia, quamvis sit a subiecto abstractum, est tamen concretum ad fundamentum, unde, & fundamentum potest significare, si pro connota accipiatur, & ipsam relationem, quae aliquid potens dicitur formaliter in praesenti loquimur de ipsa in primo sensu, consistit enim quod datur in rebus talis potentia, facili inde ducitur, fundari supra illud fundamentum relationem aliquam saltem transcendentali ad effectum producibilem ut de potentia materialis supra dictum est.

Secundo accipiendum, potentiam obedientialem (praesentendo modo a ratione potentiae activae, vel passivae obedientialis) ut colligi potest ex Scoto 9. Met. quaest. 12. quatenus obedientialis est, dicitur ordinem ad agens intellectuale, cui subijcitur, potens de re illa facere, quicquid vult, dummodo non implicet, ratio est, quia obedientia proprie dicitur subjectionem rei respectu imperativae potentiae, potentia autem imperatrix est sola voluntas cum intellectu ex Aristotele 6. Eth. c. 9. & 20. quare potentia obedientialis constituitur in ordine ad agens intellectuale, quod cum duplex sit, creatum, & increatum, in ordine ad utrumque potest dari illa potentia, unde materia artis solet dici in potentia obedientiali in ordine ad artificem, cui subijcitur, at tamen quia agendum creatum intellectuale solummodo limitat, & quoad aliquid adiens non excedens naturae vires subijcitur res materialis, sed Deo sine ulla limitatione, hinc magis proprie loquendo, nomen potentiae obedientialis subijcitur tantum ad agens increatum intelligitur, sub cuius potestate, & imperio subijcitur omnia, & quidem non ut est auctor naturae, & quoad opera naturalia, sed ut est agens supra naturam producens effectus supernaturales, ita usus inolevit apud Doctores, & in hoc sensu intelligendum

est Scotus, dum 3. dist. 1. quaest. 4. A. & quod 19. R. ait, quod potentia obedientialis in creatura respicit efficientiam primi efficientis, non aliam potentiam activam. Quapropter ad potentiam proprie obedientialem requiritur concursus specialis Dei, qui scilicet debitas non solum ex natura lege, & supernaturalis, vel quo ad rem, vel quo ad modum, nam communiter dicitur, Deum ut auctorem naturae, & secundum concursum generalem, & universalem, non constituitur res in esse supernaturali, sed naturalis.

22 Ex quibus deducitur, quod potentia passiva obedientialis duo dicitur, & ordinem ad Deum, ut agens supernaturale, & entitatem subiecti potenter recipere formam aliquam, respectu cuius formae dicitur naturalis, violenta, vel neutra ex Doctore quaest. 1. Prof. L. non enim audiendi sunt Comib. cum 1. de Caelo cap. 11. quaest. 4. artic. 2. dicunt, hanc potentiam fundamentaliter dicitur modum aliquid, quo natura, & essentia rei potens redditur, ut formam supernaturalem recipiat a Deo, & de modo aliquid absolute fundavit in se antequam hypostaticam cum Verbo, & intellectus non requirit novam formam, quae potenter dicitur recipere beatificam visionem ex eodem 4. dist. 49. qu. 11. E. & ratio huius est, quia perfectus subijcitur creaturae Deo, quam agens creat, ergo si respectu ipsius subijcitur est ex se potens recipere formam, & non per aliquid additum, multo magis respectu Dei. Tum quia ex Scoto quaest. 1. Prof. Z. modus ille praecipue ponitur, ut subijcitur proportionetur formae supernaturali, ut est gratia; sed vel iste modus est ens naturale, vel supernaturale; si primum, ergo subijcitur aequo vel ipso improprietate erit respectu gratiae, ac sine ipso; si secundum, ergo debet dari alius modus, & processus in infinitum; praestat igitur dicere, potentiam passivam obedientialem esse entitatem rei agentis supernaturali subijcitur, & materialiter considerari in potentia receptiva naturali, & violenta, vel neutra formaliter, & in potentia receptiva naturali passiva supernaturali, quae a Doctore, quaestio 1. dist. 1. dicitur illa, quae Deum ut agens supernaturale respicit, & hanc potentiam omnes admittunt. Solum est dubium de potentia obedientialis activa, quae erit visus quaedam infra rebus ad producendum effectum aliquem supernaturalem cum concursu Dei specialis, & ad detur in causis secundis, & si datur, quid sit, & ad quos effectus se extendat.

Aliqui absolute negant potentiam illam obedientialem activam, solum passivam admittentes, ita viros Thomistae, quos refert, & sequitur Martinez pag. 2. tom. 1. trad. de potentia obedientialis, & Caraffa de concursu disput. 2. & sero omnes Scotistae, ut Faber in 4. disput. 2. quaest. 4. Art. ibidem d. 1. quaest. 4. artic. 6. Iribarres disp. 4. sect. 2. qui Radam, & Hezretam citat, Vulpes p. 1. tom. 1. disput. 23. art. 13. num. 4. & Caraffa de concursu disput. 3. dist. 2. c. 7. afferens, nec inter veteres, nec inter recentiores scriptores, und Suarez, excepto reperi, qui hanc potentiam admittunt, quin potius illam omnes rejiciunt, & ut veram supponit Ruvius de Caelo tr. de Potentiis rerum quaest. 4.

23 Ex opposito aliqui Receptoris, ut Suarez 3. p. tom. 1. disput. 1. sect. 5. & in Met. disput. 43. sect. 4. num. 6. & Hur. in Phyl. disput. 9. sect. 14. & de Incarn. disput. 57. sect. 3. Arias, disput. 9. Phyl. sect. 4. subiect. 3. praeter potentiam obedientialem passivam in omnibus rebus respectu cuiuslibet formae, aliam potentiam in omnibus rebus respectu obedientialem activam agnoscunt, quae quodlibet potest a Deo elevari obedientialem activam agnoscunt, quae quodlibet ponunt consistere in qualitate aliqua supernaturali, quae res quodlibet elevatur ad producendum effectum excedentem vires propriae naturae, alii dicunt, esse naturam ipsius rei constantem extraordinarium concursu in divinum, qui etiam differunt inter se; nam aliqui nullam activitatem ponunt in natura rei, sed ferri activam per solam conjunctionem, & subordinationem divinae omnipotentiae, & abique eo quod aliquid in de novo recipiat, citatur a Caraffa pro isto modo dicendi Vincentius Alturicensis de natura Christi quaest. 6. Suarez, verò, & Hurtad. cit. admittunt activitatem quandam ex parte naturae, & addit Suarez, per ipsam potentiam causam secundam non constituitur in ratione principalis cause, sed instrumentalis.

Alii, ut Comib. de Sac. quaest. 62. art. 3. sub. un. Turrianus op. 2. disp. 2. cub. 12. & 3. citans Valq. 3. p. disp. 132. num. 97. & Moril. disp. 3. Phyl. c. 28. licet concordent potentiam obedientialem activam, non tamen in omnibus rebus, & ad quodlibet effectus producentes, sed solum ad aliquos habentes cum creatura aliquam proportionem, per quam potentiam causa secunda habet rationem principalis cause, non instrumentalis, quem modum, ut magis Scoticum amplectemur. Est tamen valde notandum hoc quaestum, quia ex ipso pendet solutio plurium quaestionum theologiarum.

24 Dicimus igitur 1. Potentia obedientialis activa (si datur, de quo in seq. con.) non dicitur adiventem advenientem rei, per quam elevatur ad supernaturalem operari, itaut nil adivitatis habeat res illa, sed dicitur totam adivitatem recipiat ab illa entitate, neque simplicem subordinationem potentiae divinae, sed dicitur quandam potentiam in creatura ad naturam, & partem, simpliciter loquendo, quae nequeat compleri in ratione causa alicuius creatae, sed ab increto concurrenente non cum concursu generali, sed specialis, & illi creaturae minime debito ex ratione illa generali, per qua

potentiam causa secunda non habet rationem causa instrumentalis, & proprie, sed principalis in suo ordine. Concl. quo ad omnes partes prob. & primo, quod non dicitur entitatem de novo insulam patere; tum quia res elevata proprie non ageret, nisi secundum ultimam denominationem, non verò, & proprie, quia non se ipsa, vel per aliquid sui influeret in effectum, sed per quas sitent de novo advenientem, sicut aqua calida cum calefacit, Tum quia non potest dici res illa causa proxima, quia immediate non influeret in effectum, sed supernaturalem, nec remota in genere cause efficientis, quia illa talis dicitur, quae efficienter ad proximum causam concurrat, modo res illa solum sustentando concurreret ad illam qualitatem, qui est concursus in genere cause materialis non efficientis. Tum quia per potentiam obedientialem multoties dicitur res elevari ad effectus substantiales, nulla autem qualitas substantiam potest attingere ex dictis supra. Tum quia vel illa qualitas esset materialis, & sic improprietate esset ad effectus spirituales; vel esset spiritualis, & tunc improprietate recipi, sicut nec materialis in spiritualibus, nec in materialibus subiecto recipi, sicut nec materialis in spiritualibus, vel tandem multiplicetur ad multiplicationem effectuum, itaut si effectus ab instrumentali, & subijcitur, illa quoque sit spiritualis, si effectus, & subiectum sunt materialia, ipsa etiam sit materialis, & sic iam debetur in infinitum multiplicari, sicut infiniti possunt esse effectus supernaturales quo ad modum, & quo ad substantiam. Tandem vel illa qualitas haberet sufficientem virtutem producendi effectum, vel non; si primum, ergo effectus supernaturalis, qui dicitur excedere omnes vires, & leges naturae, esset in virtute alicuius cause creatae; si secundum frustra ponetur, & addent etiam rationes sequentes conclusionis.

Secundo, quod non dicitur illam simplicem subordinationem abfque adivitate in natura, probatur, quia ad primum praesupponitur adivi secundo, & quando causa adu causat, debet in se habere virtutem causativam ex Scot. 4. d. 1. quaest. 1. 6. Ad quaest. 1. sed causa secunda ex se ipsa secundum istos non habet adivitatem aliquam respectu effectus supernaturalis, nec per illam simplicem subordinationem novo adivitatem in activam, sed solum quandam denominationem extrinsecam, ergo neque physice influere in effectum supernaturalem, nec proprie dicitur potentia activa.

Tertio ex dictis sequitur, quod illa potentia debet esse aliquo modo activa, & intrinseca causa secunda, connotans divinum concursum speciale, & supplementem insufficientiam illius potentiae, in qua connotatione consistit ratio potentiae obedientialis ut sic. Quod vero per ipsa causa secunda constituitur in ratione causa principalis, & non instrumentalis, patet ex dictis quaest. 5. ubi cum Scoto 4. d. 1. qu. 11. ad ultimum, & d. 6. qu. 5. D. determinamus, de ratione instrumenti esse, quod non attingat terminum principalis agentis, & dato, quod attingat, non tamen per virtutem in esse quieto, sed in actuali motione, ne causam principalem pariterque instrumentalem confundamus; 2. per ipsam potentiam causa secunda attingere effectum illum supernaturalem, quam entiam habere in esse quieto. Tum quia causa secunda cum illa potentia non remanet extra rationem causa principalis integre imoingreditur.

25 Dicimus 2. dari in rebus creatis, saltem in aliquibus, potentiam obedientialem activam. Hanc conclus. clarissime docet Scotus in 3. d. 4. quaest. un. ubi quo dicit, & quod Beata Virgo ad generationem Christi activae se habuit per potentiam activam innatam, quae erat secunda, secundo quod per ipsam activam virtutem potuit cooperari Spiritui Sancto ad formationem corporis instantaneam, itaut per ipsam virtutem ut elevata tam a Spiritu Sancto habundantiam, quae secundum modum excedit vires naturae, nam non precesserunt illa media praeparata ad effectus formationem, unde post h. E. habet haec verba. *Sicut spiritus sanctus, ad quem ut ad formalem terminum erat illa generatio, instantaneus est in potentia obedientialis sui, ut in rebus, ita illa mater sanctam habuit potentiam obedientialem, ut esset mater Verbi, est autem mater per potentiam activam, quae a Deo obedientialis vocatur, & infra C. ait, praeparatam potentiam activam supernaturalem, quae operatur, potest dici naturalis mater Christi, & tamen propter modum excedendi alium finem potentia duplicem supernaturalem, potest dici supernaturalis, sed naturalis, quae dicitur, quid clarus? & probatur Concl. Potentia obedientialis activa ex dictis est virtus ad causandum aliquid excedens vires naturae, itaut adhibito Dei concursu miraculoso, & specialis illi potentiae minime debito possit agere alicquod supernaturale vel quoad substantiam, quavis potentia, vel quo ad modum, ut fiat generatio corporis Christi in utero Beatae Virginis, sed datur in rebus talis potentia, ergo datur potentia obedientialis activa. Maior patet ex dictis, quia talis potentia subijcitur divino imperio, in qua subiectione ratio obedientiae consistit, & respicit Deum ut agens supernaturale, in quo salvatur ratio potentiae obedientialis strictae sumptae, tum quia hanc potentiam Scotus citat, obedientialem appellat. Minor probatur, nam virtus generativa Beatae Virginis fuit activa respectu effectus improprietatis illi virtuti non quoad substantiam, sed quoad modum, unde solo concursu generali Dei non potuisset effectum illum taliter terere; Similiter Doctor 4. dist. 49. quaest. 14. ait, in anima, reperi virtutem naturalem motivam corporis inorganice quidem, at tamen propter impedimenta, quae ibi assignat, nequit per statum istum corpus inorganice movere, sed solum organice, si vero Deus vellet in hac vita concurrere cum anima ad motum corporis inorganice,*

ganicum, talis potentia activa animae concurreret adive, & ideò potentia diceretur activa, sed quia concursus ille est specialis, verè potentia activa obedientialis dici debet; Rursum eadem dist. quaest. 11. l. 1. K. docet, intellectum habere potentiam activam remotam respectu visionis beatificae, non propinquam, quia concursus Dei in ratione obiecti ad talem adum non est sibi debitus, ergo talis potentia obedientialis activa erit. Nec refert, Scotus non fuisse istum hoc termino potentiae obedientialis, quia sufficit, ut in simili, scilicet in potentia activa B. Virginis illum ultraperire, quam potentiam in 3. cit. cum non solum obedientialem, verum etiam remotam vocavit, signum evidens, hinc terminos pro eodem haberi a Doctore, quare non erit ista potentia obedientialis activa omnino a nostra schola extirpanda. Hinc non recte Cart. disp. cit. cap. 8. negat, potentiam istam inchoatam esse obedientialem, etenim nil aliud per potentiam obedientialem intelligimus, & effectum, quae de nomine.

26 Attamen quia Thomistae possent negare, potentias istas activas, quas nos assignavimus, reperi in rebus, ut iam de facto dicitur de intellectu respectu visionis beatificae, ideò contra ipsos ostendi debet, rem aliquam habere potentiam activam ad aliquid supernaturale faciendum; & hoc praecipue de intellectu potentia. Probatur igitur minor principalis argumenti ratione: Intellectus creatus virtutem habet activam in suo ordine producendi visionem beatificam, & reliquis actus supernaturales, sicut voluntas respectu fruitionis Dei, ergo &c. Antecedens probatur, quia visio habet duo, & supernaturalitatem, & vitalitatem, hanc nequit habere ab aliquo habita, sed ab ipso intellectu, quia lumine glorie non est principium vitale. Accedit auctoritas Conc. Trident. sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit, liberam hominis arbitrium a Deo motum, & exercitatum veluta inanimatum nihil omnino agere, nec utque passivo se habere, anathema sit.*

Respond. Thomistae, quos sequitur Caraffa cit. intellectum verè adive concurrere ad visionem, non tamen per virtutem ipsi conaturali, sed quam accipit a lumine glorie, qui habitus datur ad simpliciter operandum, sicut si aqua calida calefacit, verè adive concurrat, non tamen proxime, & per potentiam activam conaturali, sed ab extrinseco toto ter adveniente, qualis est calor. Addit Martinez, quod potentia specificatur ad effectum proximo, non remoto, modo intellectus duos effectus habet respectu visionis, primus est receptio potentiae activae, quae est lumen, secundus est productio per talem potentiam ipsius visionis, & primus est passivus, secundus activus, & hinc intellectus ex se lumen passivè se habet ad visionem, cum lumine tamen activè, quia ex intellectu, & lumine, inquit Caraffa, unica formaliter coalescit causa effectiva beatae visionis, quae unica indivisibilis in actione, quae vitalis est simul, & supernaturalis, attingitur.

27 Sed haec solutio non tangit difficultatem, hoc enim impugnetur, scilicet quod lumen fit tota ratio agendi ipsi intellectui, quia debet praesupponi virtus activa ipsius intellectus, quia vitalitas nullo modo a lumine provenire potest; ergo praeter actionem luminis, adest adio intellectus. Tum quia ex Scoto in 1. dist. 17. quaest. 2. E. & F. arguendo contra Henr. ubi ex professo impugnat hanc respon. quas rationes late persequitur Hurtad. citat. libertas in adibus voluntatis non est ab habitu, qui est causa naturalis, ergo vel nullus actus voluntatis supernaturalis esset liber, si habitus est tota ratio agendi, vel voluntas, immediate etiam, & proxime cum habitu ager actione distanda ab actione habitus; imò sequitur, inquit Dodor, quod homo habens habet charitatem, nunquam potest peccare mortaliter, quia habens formam aliquam activam sibi predominantem, nunquam potest moveri contra inclinationem illius formae predominantis, sicut nunquam corpus mixtum grave potest ascendere contra inclinationem terrae predominantis, sed charitas, sicut adivum totale, predominantur ipsi voluntati, quae non potest in actu illum, ergo voluntas semper sequeretur inclinationem charitatis in agendo, & sic nunquam peccabit; eo vel maxime, quia actio charitatis non est in voluntatis potestate, cum haec activè non se habeat, & concursus sustentativus, & materialis non sit liber, sed necessarius. Tum quia intellectus eodem modo se haberet, ac aqua calida respectu calefactionis, sed aqua solum passivè se habet recipiendo, & sustentando calorem, & adivè solum exercebat per quandam denominationem propter receptionem passivam caloris, ergo verè, & proprie intellectus esset solummodo passivus, sicut & voluntas, & veluti inanime quoddam, quia concursus receptivus est mortuus, & materialis, quod est contra Concil. ergo concursus in causa remota in sententia Thomistarum non sufficit, ut dicebamus in probatione prime partis praecedentis concl.

28 Accedit, quod si habitus est tota ratio agendi, & non intellectus, & voluntas, ergo ubicunque, inquit Dodor, reperitur habitus, ibi potest actus reperiri, patet de calore, qui ubicunque ponatur, semper calefacit; & ratio est, quia omnis forma, quae est principium totale agendi, ut est in subiecto, si per se est, potest operari, quia effectus virtualiter in illa, adaequate continetur, & solum existentiam requirit, ut agat; quare si habitus esset separatus, potest elicere volitionem, & effectus potentia. Subiungit Hurtad. si habitus separatus esset per impossibile elicere volitionem aliquam, voluntas non esset activa respectu illius actus, si postea uniretur habitus ille voluntati eadem volitionem adhuc conservans, nec etiam voluntas respectu illius volitionis activae.

divi, ac liberè se haberet, quia solummodo sustentat habitum, ergo, & si habitus in voluntate elicere actum, voluntas nullo modo activa, ac liberè concurreret, nec ullo modo causa illius actus esset activa, quia eundem concursum sufficeret, passivum exerceret hic, & ibi. Tandem a disattributione non provenit ab habitu charitatis, aut gratiæ habitualis in voluntate existente, sed à Deo secundum multos cum auxilio speciali extrinseco concurrente, & à voluntate, & tamen actus ille supernaturalis est etiam secundum substantiam per Adversarios, vel saltem ita potest provenire, nam probabilius concursus habitus supernaturalis potest à Deo suppleri per auxilium extrinsecum, ergo tunc voluntas concipit ab extrinseco provenire, & solum voluntas passiva, & recipiendo se habere, quod est contra Concilium vel immutabile, & recipiendo se habere, quod est rationem inter aquam calefactam per calorem, & intellectum lumine gloriæ informatum, nam aqua solum concurret sustentando, unde si calor per se subsisteret, adhuc calefacta, ideoque solum denominative dicitur aqua calefacta, at intellectus non concurret solum sustentando, quia lumen separatim non potest elicere visionem, sed etiam actus, quia est talis natura, quod factus in actu per lumen totum compositum quod refertur ad intellectum, & lumine, secundum omnes partes activè concurret ad visionem, nam intellectus redditur per lumen in actu, & per formam fit activa, quia totum compositum secundum omnes partes agit, idem de voluntate dicitur respectu charitatis, & actus supernaturalis. Hec solutio folis verbis discrepat à nostra sententia, concedit enim intellectum per suam entitatem concurrere ad actum supernaturalem non nudè acceptum, sed lumine elevatum, quod est admittere potentiam activam radicalem, & inchoatam in ipso, quæ postea compleitur per lumen, non unim intellectus intrinsecè, & entitative mutatur per receptionem luminis, sed solum extrinsecè, & accidentaliter, sicut paries cum informatum albedine, ergo si ut lumine informatus per suam entitatem activè concurret, ante luminis informationem necessariò habebat aliquam activitatem, quia habebat eandem entitatem, exemplum de materia non est ad rem, quia totum resultat ex materia, & materia est quid realiter distinctum à partibus in sententia nostra, hinc verò totum carthesiomaticè sumptum dicitur agere, non tamen materia; forma verò est solum principium radicale, & remota actio, & quando totum non esset à partibus distinctum, eadem difficultas urgetur de materia, sicut urgetur de intellectu.

129 Dicimus tertio hanc potentiam obedientialem activam non esse in quolibet ad quodlibet producendum. Est contra Suarez Hurtad. & alios, ipsamque docet Doctor 4. diff. 1. quæst. 1. §. ad questionem, ergo. Cui habet, Et si enim post Deum absolute creare potest, non tamen per calorem, ita quod calor sit in aliquo ordine causa ad vitæ hanc frigiditatem, & quæst. 5. negat in Sacramento vitæ alium activam ad producendam gratiam, & d. 44. quæst. 2. negat, ignem inferni malignos spiritus posse cruciare, & in 3. d. 2. quæst. 1. in fine concedit, esse quosdam operationes repugnantes aliei nature, quas requirit exercere etiam cum concursu speciali. Et potest probari potentia obedientialis passiva non esse in quolibet ad quodlibet, ergo neque potentialis activa; Consequenter patet, quia plus requiritur ad agendum, quam ad patiendum, ergo si quodlibet non potest recipere quodlibet, multo minus quodlibet poterit producere quodlibet. Antecedens probatur; tum quia docetur à Doctore in 4. d. 1. quæst. 5. negante, corporalia recipere posse spiritualia, & d. 12. quæst. 2. C. habetur, nec lapidem posse recipere sapientiam, nec Angelum albedinem; tum quia nullo forma spiritualis accidentaliter, quia à subiecto dependet, potest esse in alio extenso, quia vel esset tota in toto, & tota in quolibet parte, sicut anima rationalis, & hoc non, quia simul dependet à pluribus causis totalibus in genere causæ materialis, scilicet; ab illis partibus, quarum quælibet totaliter illam sustentaret, quod implicat, ut dicitur dissi. seq. vel esset tota in toto, & pars in parte, & sic non esset spiritualis, sed materialis, nam extenso repugnat cum spiritualitate; tum quia albedo nequit inherere alicui indivisibili, quia vel aliqua pars, imò tota præter indivisibile aliquo extensivum esset sine subiecto, vel ipsa foret inextensa. Hoc clarum patet in rebus materialibus, nam nec oculus potest sonum, vel auditioem recipere, nec auris visionem nec lapide alteram substantiam, aut vitalem operationem, quia nulla potentia potest extra suum obiectum vagari. Nec valet Hurt. respondio, dicentis, hanc omnia esse vera, quia implicat, at cum dicitur, in quolibet talem potentiam reperiri intelligitur, dummodo non adit implicantia, non valet, imò confirmat nostrum antecedens, concedimus enim nos in quolibet non reperiri talem potentiam passivam ad quodlibet, quia aliqua repugnant in quolibet recipi, & ideo negamus illam propositionem universaliter prolatam, at Adversarii in conclusione universaliter loquuntur, & solum in responsionibus illam coarctant.

Dicitur alii albedinem non posse poni in Angelo sic, ut denominaret illum album, nec sapientiam in lapide sit, ut denominaret illum sapientem, cuius ratio est, quia albedo non denominat album, nisi subiectum, in quo ponitur extenso modo, quo pacto nequit poni in Angelo, qui in visibilibus est, nec sapientia denominat sapientem, nisi potentiam, quæ sapienter agere potest, qualis non

est in lapide; Contra, ex hoc ipso quod subiectum est alicuius denominationis formalis incapax sufficienter fungitur in eo in capacitate formæ, quia non est capax formæ, nisi ut similes capiat ab ea denominationem, ergo ex hoc ipso, quod Angelus nequit denominari albus, nec lapis sapiens, sufficienter deducitur hæc non esse apta talium fornicum subiecta; tum quia falsum est, albedinem non posse denominare, nisi subiectum in quo reperitur extenso modo, quia indivisibiliter reperitur in puncto quantitati, & adhuc illum denominat album, ergo si potest recipi in Angelo, potest illum denominare album.

130 Secundo potest idem probari ratione Scoti, quia in 2. d. 3. quæst. 10. probat, non posse dari aliquid aliquid, qui sit ratio cognoscendi omnia, quam etiam rationem tangit 1. d. 2. quæst. 1. X. & seq. fit in quolibet daretur potentia obedientialis activa ad quodlibet producendum, esset infinita, quod implicat; sequela probatur, ubi pluralitas requirit maiorem perfectionem, ubi infinita pluralitas requirit infinitam perfectionem, & virtutè, sed aliquid habere potentiam producivam quinque effectuum speciei distinctorum, arguit maiorem perfectionem, quam habere potentiam producivam unius, ergo si aliqua res creata haberet potentiam producivam producendi infinitos effectus speciei distinctos, sive non tot, quin plures, erit virtutis infinita. Major prob. à toto extenso, si potest ferre decem pondera simul, arguit maiorem perfectionem, quam posse tantum ferre unum, ergo posse ferre infinita pondera, sive non tot, quin plura, arguit infinitam perfectionem. Minor probatur, quia potest producere, quævis partialiter, duos effectus speciei distinctos, dicit maiorem perfectionem, quam posse unum tantum producere, cum activitas ex se arguat perfectionem. Sed hec ratio patitur instantiam præcipue de intellectu, qui successively potest infinitas intentiones speciei distinctas producere, cum tamen sit finita virtutis, quomodo solvit Liche. in 2. d. 3. quæst. 10. & nos diximus disp. 5. quæst. 7. art. 2.

Tertio, & fortis prob. Concl. rationibus specialibus; Tum quia quantitas, & materia prima committere ponitur sine aliquid, ergo nullam talem potentiam activam in toto tam habebunt. Tum quia nequit unum contrarium elevari per hanc potentiam ad productionem alterius contrarii, ut ignis v. gr. ad productionem aque, & calor ad producendum frigus, vel è contra, probatur, quia talis potentia, si daretur, deberet fluere ab essentia, & quiditate rei, imò esset eademque quiditas, hoc autem repugnat, quia nulla res, imò esse potentiam intrinsecè sibi convenientem à propria natura ad producendum, aliquid sui ipsius destructivum, quælibet enim res appetit propriam conservationem, & contrarium destruire. Nec refert, quod fit instrumentalis, aut inchoata, quia est verè principialis, & sufficit, ut sit eadem entitas rei ut concursum Dei speciale recipiat, ergo nequit ullo modo esse productiva contrarii, cuius est effectus destructiva. Tum quia sequeretur, posse lapidem, & brutæ elevari ad productionem visionis beatificæ, quod est falsum, quia capacia essent beatitudinis, imò voluntas ad producendam intellectioem, & intellectus volitionem, oculis auditionem, auditus visionem, quæ omnia repugnant.

131 Respondent, concedendo isthec omnia, sed in modo mortuo, itaut non possint postea per illos actus in obiecta tendere, quod requiritur ad hoc, ut æquatur, bruta posse beatificari, oculum audire & c. ratio huius est, quia actus vitalis, ut talis, potest determinari obiectum, à quo essentialiter pendet, potentia autem in ratione potentia specificatur ab actibus, quæ licet oculi v. gr. in ratione causæ possit concurrere ad visionem Dei, vel auditionem, non tamen in ratione potentie vitalis propter dictam rationem.

Contra; Tum quia ex hoc saltem habetur, non reperiri in quolibet potentiam istam obedientialem, scilicet in potentis vitalibus in ratione potentiarum. Tum quia magis distat inter se, & maior in proportione reperitur inter rem corporalem ordinis naturalis inanimatam, & rem spiritualement ordinis supernaturalis vitalem, ut sunt lapis, & visio Dei, quam inter visionem corporalem, & visionem beatificam, ergo si lapis potest elevari ad productionem visionis Dei, multo magis oculi bruti ad vitaliter videndum Deum, quia in ratione vitalitatis conveniunt cum intellectu, & licet sit in proportione, quod illa sit vitalitas materialis, ista spiritualis, potest tamen auferri per Dei potentiam, si potest auferri in illa maior in proportione inter lapidem, & visionem Dei. Quod verò dicitur, potentias specificari ab actibus, & istos ab obiectis, est contra istos, sustinentes, intellectum ex se petere ad istos naturales producere, nullo modo actus supernaturalis, imò in nullo sensu ponunt Deum obiectum naturale nostri intellectus, ergo si potest intellectus elevari etiam in ratione potentie vitalis ad elicitionem visionis Dei, quæ omnino est extra rationem formalem connaturalem intellectu in ratione potentie vitalis secundum ipsos, & ad tendendum per istam visionem in obiectum, quod omnino est extra suum obiectum proportionatum, pari fortiter oculi poterit elevari ad elicitionem visionis Dei, & ad tendendum in Deum per ipsam, nam materialitas, vel spiritualitas nil faciente, cum possit totum hæc in proportione in lapide respectu illius visionis; vel saltem elevari poterit ad auditionem.

132 Quæres, in quo igitur erit potentia ista obedientialis activa, & ad quod? Respondi, quod sicut à posteriori solum potius probare, aliquam causam activam esse, ut cum Scoto 1. d. 7. quæst. supra

supra notavimus, se non nisi à posteriori possumus arguere, aliquam causam elevabilem per istam potentiam obedientialem activam esse ad aliquem effectum supernaturalem. Dicimus ergo, solummodo causam istam habere vim quandam activam, quia potest elevari ad producendum effectum naturæ proportionatam, itaut cum concursu generali Dei possit aliquem effectum producere, habentem saltem aliquam analogiam cum effectu supernaturali producibili ut differat ab eo, sicut imperficium à perfecto, idque vel intra eandem speciem, ut patet in exemplo adducto de Beata Virgine, nam Christus quatenus homo erit eiusdem speciei cum aliis hominibus, qui à Beata Virgine, per lumen productivam potentiam effectus potuissent, vel si sit alterius speciei, & altioris ordinis habeat tamen ordinem aliquid ad causam producivam, ut non petat ab alia causa produci, ut sunt intellectus Dei intuitiva, & abstractiva, nam licet illa sit supernaturalis, hæc naturalis, habent tamen ordinem, analogiam, & proportionem ad intellectum, quatenus non petunt produci ab alia causa, neque enim non potest, etiam si in voluntate talem potentiam producivam intentionis admittamus, ut in aliqua illa re, habere adhuc intellectioem istam maiorem convenientiam est dicendum de potentia obedientia ipsa passiva, itaut res illa tantum possit elevari ad recipiendos effectus aliquos supernaturalis, quæ proportionem aliquam habeat cum illis in ratione receptivi, & receptibili, ut est anima intellectiva respectu gratiæ, oculus cæci nati respectu visionis.

Ex his facile diluitur, quod obicit Ariag. disputat. 9. Physic. citatus num. 77. sustinetur dari hanc potentiam in quolibet ad quodlibet, ait enim quod nequit taxari, in quo genere debeat esse talis proportio, analogia, & convenientia, nam eo ipso, quod rationem abstractam, & genericam recurrit, statim dici poterit, aequam posse concurrere ad productionem gratiæ, frigus ad productionem caloris & c. quia gratia, & calor conveniunt in actione, & qualitate, in qua ratione generica conveniunt etiam quædam hæc convenientiam in tertio genere, alter ponet in quarto, alius in quinto, unde enim certa mensura desumetur. Dicimus namque mensuram desumi non esse simpliciter convenientiam in genere proprio, alter frigus potest calorem producere, cum quo convenit in genere tangibilis qualitatis, sed desumit ex hoc, vel quod effectus ille in substantia sit eiusdem speciei cum effectu naturaliter producibili, & solum in modo differat, vel quia effectus supernaturalis ex sua natura respicit pro causa productiva talem potentiam, ut diximus; & ubi talis analogia non reperitur, debemus omnino negare talem potentiam activam ob rationes allatas.

133 Quæres iterum, quomodo elevatur à Deo talis potentia activa ad producendos effectus supernaturales. Respond. quod cum causa partialis fit illa, quæ inadæquatam, & insufficientem virtutem habet respectu effectus producendi, ista virtus potest multipliciter compleri, vel enim nata est compleri ab aliqua causa secunda, ut est virtus intellectus ad intellectionem, quæ per speciem obiecti completur, & de uno homine trahente navim, qui ab alio completur, & hæc dicitur potentia naturalis; vel solum à Deo nata est compleri, ut est virtus Solis in productione raris, & tunc fit attingit ultimam dispositionem ad effectum principalem, ut Sol attingit ultimam formam corporis, & homo ultimam dispositionem animæ, ad hoc talis potentia naturalis dicitur, quia potest suppleri à Deo ut auctore naturæ, cuius est supplerere defectus eaularum secundarum (requiritur tamen quod illa ultima dispositio sit aliquid intrinsecum effectui totali, ut est forma corporis, non verò aliquid extrinsecum, alter accidens dicitur causa principalis substantiæ, quia attingit ultimam dispositionem accidentalem ad formam substantialem) vel non attingit dispositionem aliquam, sed omnino insufficientem censetur; quapropter non tenetur Deus communi lege præbere concursum, & tunc dicitur potentia obedientialis, petique compleri à Deo: quod adhuc dupliciter potest esse, vel enim comparatur ad aliquem effectum excedentem vires naturæ quoad modum, non quoad entitatem, ut fuit conceptio Christi instantanea respectu potentie generativæ Beate Virginis, & motus inorganicus corporis pro statu isto ab anima, & in illa elevatione non requiritur auxilium per modum principii, sed tantum per modum concursus, quia adhuc causa habet actum primo dicitur effectus, licet non ad talem modum, vel effectus excedat secundum entitatem, itaque quibuscumque modis non possit causa secunda effectum illum ex se producere cum concursu generali Dei, & tunc dupliciter, vel enim est eiusdem speciei cum effectu ab illa causa naturaliter producibili verb. grat. motus localis maioris ponderis cum motu locali minoris ponderis; vel est alterius speciei, & solum analogiam aliquam habet cum effectu naturaliter producibili, ut sunt actus supernaturalis respectu primæ effectus quævis possit causa elevari auxilio per modum principii recipiendo aliquid, quod augeat virtutem, potest tamen etiam elevari per modum concursus concomitantis, quia concipitur causa proportionata in ordine suo partialiter, & minus principaliter ad producendum effectum indivisibiliter indivisibilitatem effectus, ut patet de puero simul cum cæteris trahente navim.

134 Ad difficultates est apud Scotistas, an scilicet respectu posterioris effectus, ut est actus supernaturalis; petat potentia comple-

ri, & elevari auxilio per modum principii, vel transeuntis, ut est auxilium aduale, vel permanentis, ut est habitus supernaturalis, vel possit elevari per solum concursum speciale extrinsecum. Patet Vulpes 1. par. disp. 23. art. 3. & 9. fulmine, sufficere elevationem per concursum extrinsecum, itaut si intellectus beatus abque lumine gloriæ videret Deum, non esset necesse, Deum supplere concursum luminis ad simpliciter videndum Deum, quia secundum Scot. 1. d. 17. quæst. 2. E. nullus habitus datur ad simpliciter operandum, alter effectus potentia, tum quia potentia habet in ordine suo sufficientem virtutem remotam, nec eam recipit ab habitu, & solum presentia obiecti indiget ex eodem in 4. d. 49. q. 11. tum quia potest homo naturaliter efficere actum supernaturalem quoad eius substantiam, intentionem, & bonitatem, & secundum omnem modum, quem experitur à parte rei in actu ex 1. d. 17. quæst. 2. F. f. tum quia eiusdem sunt speciei actus naturalis, & supernaturalis ex quo, 17. & tandem quia potest acceptare Deum ut meritioris actus naturales, ex 1. diff. 17. questionem. 2. N. n. ergo non erit necessarium auxilium supernaturale absolute per modum principii, quo elevetur potentia ad supernaturaliter operandum.

Sed non minus probabile est oppositum, eo quia ex Doct. 4. diff. 6. quæst. 10. O. habitus supernaturalis in hoc differt à naturali, quod hic datur solum ad sic agendum, ille verò ad simpliciter agendum, id est supernaturaliter, cuius rationem reddit in 1. d. 1. quæst. 4. ad 4. pro 4. artic. quia scilicet actus secundus præsupponit actum primum propositionatum, & ideo actio supernaturalis præsupponit esse supernaturalem, unde concedit, quod si voluntas eliceret actum fructioem circa Deum clarè visum abque charitate, talis fructio foret naturalis ob defectum charitatis, vel alterius qualitates suppletis, eo quia agere præsupponit esse, & si voluntas supernaturaliter ex parte sua operatur, debet præsupponi in esse supernaturalem constitutivam, quam doctrinam ipse Vulpes recipit disp. 45. art. 5. loquens universaliter de auxiliis per modum principii in ordine ad actus supernaturales, citans conclus. 1. Scot. 1. diff. 17. H. h. & solvit rationes in oppositum. Ad quas potest dici, habitum non dare simpliciter vitaliter operari, sed simpliciter supernaturaliter operari; nam potentia habet esse sufficientem virtutem operandi vitaliter, sed non supernaturaliter. Insuper potest intellectus efficere actum supernaturalem quoad omnem modum, quem à parte rei experitur, & ita loquitur ibi Doctor, talis autem non est supernaturalitas. Sunt item actus naturali, & supernaturalis eiusdem speciei in genere naturæ, & qualitates, sed per supernaturalitatem differunt specie subalterna. Tandem potest Deus acceptare actus moraliter bonos, sed tunc non forent supernaturales, ut modo sunt, vide Doct. 4. d. 49. q. 5. ad 1. princ. ubi dat modum utriusque tenendi.

Sed quæritur sit de hoc, sufficit nobis, quod verè potentia activa elevabilis auxilio, five per modum principii, five per modum concursus extrinseci à Deo reperitur in causis secundis, ratione cuius possint principaliter in iure ordine concurrere ad producendos effectus excedentes vires naturæ, quæ propter illam subiectionem ad Deum supernaturalem agentem, & concursu speciali concurrentem dicitur proprie potentia obedientialis activa.

Solventur Objectiones.

135 Contra arguitur 1. ostendendo, non dari istam potentiam obedientialem activam; Tum quia si in re datur potentia aliqua activa remota, & inchoata ad producendos effectus excedentes proprias vires, ergo concursus Dei, quoad tales effectus concurret cum illa causa, erit naturalis, & debitus ex communi lege, & sic naturaliter intellectus Deum videret, Beata Virgo naturaliter conceperet, non miraculosè etiam secundum modum, quod est falsum, sequela probatur, quia concursus respondens potentia naturæ activæ naturali debitus est ex communi lege, quo Deus tenetur concurrere cum causa secunda. Nec valet dicere, istam potentiam esse inchoatam, & incompletam, non valet quia Deus tenetur supplere omnem defectum causæ secundæ; ut patet de Sole ranam producente, qui non habet virtutem completam producendi ranam, & tamen completur à Deo concursu naturali. Tum quia intellectus saltem esset naturaliter debitus concursus Dei ad visionem beatificam, cum habeat ad illam ex se in ratione potentie sufficientem virtutem; & licet pro statu isto non esset debitus, quia est alligatus sensibus, esset tamen debitus animæ separatæ, & Angelis.

Resp. neg. sequelam, ab prob. dicimus, tunc concursus debitus esse ex communi lege, quando causa secunda ex se sufficiens est ad ponendum effectum in esse, vel si non est sufficiens, ut in Sole experitur, potest tamen naturaliter inducere in subiecto dispositionem proximam ad illum effectum, quæ dispositio cogit Deum, non simpliciter, sed supposito decreto concurrendi ad supplementum talis defectus, ut Scot. docet 3. d. 24. qu. un. C. quando verò causa ex se non habet virtutem completam in ordine suo, nec potest naturaliter aliquam dispositionem inducere, tunc non tenetur Deus concurrere, & si concurret, concursus erit specialis, non generalis; hinc est, quod supernaturaliter Deus concurret ad infusionem gratiæ in anima, ex Scot. cit. quia anima nec potest virtutibus naturæ gratiam producere, nec dispositionem aliquam proximam.

ximam; quae sunt opera supernaturalia, licet neque sint dispositiones physicae, sed morales. Ad 2. concedimus, intellectum habere virtutem activam completam in ordine suo, negamus tamen eorum naturalem esse ad visum beatificam, quia adhuc fecerunt opinionem intrinsecam per se compleri per modum eundem unam opinionem intrinsecam per se compleri per modum principii, & ex parte Dei respicitur praesentia obiectiva, qui concursus licet sit in genere causa efficientis, non tamen est quantenus causa concurreret, sed ut causa specialiter concurreret ad sui assimilationem intentionaliter, & hinc est, quod nequit dici naturalis.

136 Secundo ad idem, sequeretur, formica habere potentiam ferendi quodlibet pondus in infinitum, & calorem ut unum habere potentiam producendi calorem in infinitum intentionem, quia isti effectus habent proportionem cum causa, ergo illa potentia esset infinita, per regulam Scoticam supra assignatam: si posse producere plura dicit perfectionem, ergo posse producere infinita, infinitam dicit perfectionem. Tum secundo, quia potentia naturalis ex se non potest, nisi in actus naturales, ergo nequit esse ad actus supernaturales, & superiores se. Nec refert, valere antecedens de causa naturali proxima, non remota; non valet, quia tunc principium completum constabit ex naturali, & supernaturali causa, & effectus totus erit supernaturalis, quod est falsum, nam sic nihil erit in effectu, quod a naturali principio possit produci. Tum tertio, quia si intellectus verbi gratia, elevatur ad productionem intellectionis, ergo etiam ad productionem gratiae.

Respond. ad 1. concedendo primam, negando secundam sequelam, ad prob. dicimus, regulam illam valere, quando pluralitas effectuum arguit majorem virtutem, modo quia effectus non excedit saltem secundum analogiam, latitudinem obiecti illius potentiae, notandum est, quod concurrens per se ad idem virtutem, quod potius excelsus tribuatur Deo specialiter concurrenti; quemadmodum quia ad producendas plures intellectiones successive non requiritur major virtus in intellectu, ita nec ad producendas plures in infinitum successive; at contra Adversarius currit argumentum, quia posse producere quilibet rem epium partialiter, arguit distinctam virtutem, & alterius rationis in causa propter inproportionem effectuum cum illa. Ad secundum dicimus ut ibi, cum impugnatur, respondemus, effectum ideò supernaturalem dici, quia nequit totaliter a principio naturali, quod remota est, & inchoatum, produci, ideòque postulat compleri supernaturaliter, non dicitur tamen supernaturalis, quia fit totaliter inproportionata activitati potentiae etiam remota; dicitur etiam totus supernaturalis, quia denominatio sumitur à nobiliori agente, & est a potentia nativa, non nuda, sed elevata. Ad tertium negatur praesentia, nam ex dictis, inter causas elevatas, & effectum quodlibet debet aliqua peculiaris proportio reperiri, quia effectus non perat ab alia causa secunda produci, & hinc est, quod intellectus potest ad visum Dei concurrere, non vero ad gratiam.

137 Tertio ex Caraffa, vel talis potentia inchoata completur, aliquid in se recipiendo physice, vel nihil recipiendo, non primum, ut concedunt ponentes potentiam obedientialem; si secundum, ergo sicut creatura ante imperium divinum virtus non habebat ad operandum, nec postea. Tum 2. quia naturale nequit dici supernaturale incompletum, quia sunt diversi ordinis, sed hoc propter obedientialem activam esse naturalem creaturarum, ergo hoc potentia non erit supernaturale incompleta. Tum 3. quia modus operandi sequitur modum essendi, ergo si esse creaturatum est naturale, etiam modus operandi talis erit, ergo propria virtute non poterit creatura effectum supernaturalem attingere. Tum quarto quia superius non continetur in inferiori neque completur, neque incompletur, ergo effectus supernaturalis non poterit illo modo in potentia naturali contineri. Tum quinto habitus supernaturales datur ad simpliciter operandum, ergo non praesupponunt potentiam activam in causa. Tandem quia obedientia dicit subiectionem superiori, subici vero est pati, non agere, ergo implicat dari potentiam obedientialem activam.

Respond. utroque modo posse compleri, nec sequitur, ante completionem non habere potentiam, imò totum oppositum dicitur. Ad 2. naturale, & supernaturale secundum substantiam sunt diversi ordinis, at supernaturale solummodo extrinsecum, & terminative potest esse ordinis naturalis, sicut potentia obedientialis passiva intrinsecum est entitas ordinis naturalis, quia dicit animae verbi gratia entitatem, sed potest dici supernaturale extrinsecum, & in ordine ad formam recipiendam, quae est ordinis supernaturalis; idem de potentia activa obedientiali dicendum. Ad 3. dicimus, potentiam obedientialem ut elevatam esse aliquo modo ordinis supernaturalem, ut sufficienter ex parte sua possit concurrere ad effectum supernaturalem secundum substantiam, & hoc est ratio, cur supra diximus, debere potentiam intrinsecam completi in ratione principii, ut possit supernaturaliter operari. Ad 4. per idem, quod continetur in potentia ut elevata, vel melius, negando supernaturale non posse aliquo modo contineri in aliquo ente naturali ordinis, neque omne supernaturale ex 3. diff. 13. quæst. 1. K. est perfectius, & superius quolibet ente naturali, quia est substantia, & potentia vitalis ex 4. diff. 16. Ad 5. diximus, dari habitus supernaturales ad simpliciter operandum vitaliter, non tamen ad simpliciter operandum vitaliter. Ad sextum

concedimus, rationem obedientiae dicere subiectionem, & quandam passionem ab imperio voluntatis, quae fit denominatio quaedam extrinseca, non sequitur tamen, quin intrinsecum possit esse activa, sicut servus potest imperari ad agendum per virtutem, non ex imperio receptam, sed innatam, sic potentia alia à voluntate non dicitur simpliciter passiva, eo quia voluntas subordinatur, sed verò ut agit.

138 Quarto ex Cartagea; Tum quia si daretur haec potentia innata, concursus illi erit debitus, & sic naturaliter, non supernaturaliter operaretur; sequela probatur, quia omnis potentia activa exigit autem habere modo sibi possibili, & appetit illum, ad quem ut ad finem ordinatur, ergo naturaliter appetit auxilium necessarium, sine quo haberi nequit ille actus, ergo tale auxilium seu concursus erit illi debitus, cum natura solum exigit id, quod ei naturaliter debetur; Tum secundo, quia haec potentia intrinsecum supernaturalis erit, quod implicat, probatur sequela, quia intrinsecum ordinem dicit ad actus supernaturales, ad obiectum supernaturale, & ad concursum supernaturalem, ad quibus omnis potentia habet specificari, & sic de his; Probat consequentiam, quod cursum respicit, dicitur agens supernaturale, secundo, quia si haec potentia esset qualitas quaedam, esset supernaturalis, ergo haec potentia innata erit supernaturalis intrinsecum; tertio, quia si esset naturalis, aliquando saltem naturaliter deberet operari, quia modus operandi sequitur modum essendi; quarto quia non potest intelligi, cur natura tribuat vim producendi effectus excedentes totam facultatem non solum naturae creatae, sed ipsius Dei auctoris naturalis, ut naturalis est precisè. Tum 3. quia naturaliter potentia illa concurreret ad actus supernaturales, quia nil connaturalis esset alicui potentia, quam attingere suum actum eo modo, quo ab ipsa secundum suam naturam attingibilis est.

Ad solutionem primae est quod respondendum ab isto Doctore sustinetur cum Scotia in 2. dist. 2. quæst. 11. intellectum habere potentiam activam innatam ad visum beatificam, si ipsam admittit, quod facere debet, ut Scotie loquatur, tenetur quoque omnia illis rationibus respondere; quod enim vocetur potentia illa obedientialis, vel non, parum refert, quia rationes adductae non impugnant hunc terminum obedientialitatis, sed activitatem potentiae erga supernaturales actus, quapropter dicimus. Ad primum concedendo, naturam habere inclinationem activam ad illos actus, quia habet potentiam activam, maxime quando actus perficit ipsam naturam, ut est visio beatifica, dicit etiam ordinem ad auxilium necessarium, negamus tamen, illud debuit esse ex communi lege; neque est verum, naturae esse debitum, quicquid appetit, & appetit enim beatitudinem, quae tamen non debetur illi ex communi lege, unde debuit auxilium pendendum esse, quod in natura datur vis sufficientem vel ad totum effectum, vel ad dispositionem praeviam, ad quam naturaliter effectus sequatur, ut diximus in conclusionis probatione.

139 Ad secundum negamus, talem potentiam esse intrinsecum supernaturalem, ad primum probat, concedimus antedictam, negamus consequelam enim sequitur, esse extrinsecum, terminative, & obiective supernaturalem, non intrinsecum, ad quod requiritur, ut sit entitas transcendens omnem ordinem naturae, sicut nec potentia activa remota intellectus ad visum beatificam, neque potentia obedientialis passiva, esse talem ordinem ad actus supernaturales, sicut, sunt intrinsecum supernaturales. Neque disparitas à Cartagea assignata valet, scilicet, quod potentia passiva primario respicit actum receptibilem, sub quo clauduntur adus naturales, quam supernaturales, & ideo non habet specificari primario ab aliquo supernaturale, idem enim possumus dicere de illa potentia activa, quod videlicet respicit primario ens producibile ab ipsa, sub quo clauduntur tam ens naturalem cum auxilio naturalis, quam supernaturalem cum auxilio supernaturale, maxime quia non ponimus hanc potentiam in quolibet ad quodlibet. Deus quoque dicitur agens supernaturale, vel naturale, non quia modo habet entitatem naturalem, modo supernaturalem, sed extrinsecum, quatenus operatur iuxta leges naturae, vel supra illas, intrinsecum tamen est quatenus entitas infinita transcendens quocunque limites. Ad secundam probationem, illa qualitas esset supernaturale intrinsecum, quia nullo modo debita entibus naturalibus, non sic ipsa potentia, quae est eadem entitas causae secundae, sicut si potentia obedientialis passiva esset quatenus qualitas à Deo infusa, ut innuunt Conimb. esset intrinsecum supernaturale, non tamen sequitur modo hanc potentiam passivam esse intrinsecum supernaturalem, quia est eadem entitas rei; Ad tertiam probationem, dicimus, aliquando naturaliter operari, idem enim intellectus est, qui intelligit creaturas, & Deum, diversimodè tamen, sic potentia passiva obedientialis, cum sit natura rei, debet recipere aliquod naturale, & tunc est, quod respondet agens creaturam; licet reduplicative loquendo, ut obedientialis, tam activa, quam passiva respiciant semper aliquod supernaturale, Ad quartam probationem respondemus, naturam talem facultatem rei tribuere, eo ipso quod datur illi talem entitatem, quod produci ea est proxime effectus naturalis, & remota effectus supernaturalis habentis proportionem cum illis, & debet hoc percipere supernaturalem, non solum naturalem habere potentiam activam, & passivam obedientialem ad visum Dei transcendentem limites non solum naturae creatae, sed etiam ipsius Dei, ut est auctor naturae.

Ad tertium dicimus, concludere tantum, potentiam illam naturaliter concurrere, prout naturale opponitur violento, non vero

verò supernaturali, quia concurrat ut elevata per aliquod supernaturale, vel extrinsecum, vel intrinsecum, quod probabilis est ex dictis in fine probationis concl. Alias rationes adductas à Thomill. & Scotie, omittimus, quia vel ex dictis solvi possunt, vel faciant contra sententiam admittentem istam potentiam in quolibet ad quodlibet. Similiter, quae adducit Suarez ad probandum, hanc potentiam instrumentalem esse principalem, ex dictis quæst. 5. solvuntur, confundit enim causam principalem cum causa adaequata, & tota, & causam instrumentalem cum causa principali partiali, inadaequata, & insufficienti, unde est quæstio de nomine.

140 Quinto arguit Hurt. probando, hanc potentiam esse in quolibet ad quodlibet, ad idem per nos in intellectu potentia aliqua ad actum supernaturalem visum Dei, ergo in igne, verbi gratia, ad producendam aquam, & sic de his; Probat consequentiam, quia major in proportione reperitur inter intellectum, & visum Dei, quam inter ignem, & aquam, quae omnia sunt ejusdem ordinis, ergo si potest per Dei potentiam tolli illa in proportione, multo magis ista.

Resp. argumentum retorqueri posse quoad potentias vitales, nam major in proportione est inter ignem, & aquam, quam inter visum, & auditionem, cum ista convenient in vitalitate, ergo si per seipsum, haec in proportione nequit à Deo tolli, nec illa, vel ambar poterunt auferri, quare dicimus, majorem proportionem esse inter intellectum, & visum Dei, quia ad idem in proportione potentia proxima tantum, non remota, quia visio petit ab intellectu produci, & habet aliquam analogiam cum effectu ab intellectu produci, scilicet, cum alia intellectione, at inter ignem, & aquam ad idem in proportione quoad potentiam proximam, & remotam, quia nec aqua petit ab igne produci, nec aliam analogiam habet cum igne, imò repugnantiam. Quod vero sint ejusdem ordinis, parum refert, quia non debet argui proportio ordinis, & entitatis ex Scotia d. 49. quæst. 1. B. & C. & i. diff. 3. quæst. 3. S. Congruentia, & inter causam, & effectum, sed proportio activi ad passivum, & productus ad productum explicata, quae potius est inter dissimilia, quam inter similia, imò ad idem, quod si aqua ab igne produceretur per potentiam obedientialem activam, aqua illa erit effectus, & si non quo ad substantiam, saltem quo ad modum, ordinis supernaturalis, & sic semper erit major in proportione inter haec duo, quam inter illa.

142 Contra inflat, talis proportio, quae est inter intellectum, & visum, erit vitalitas in atropque reperta, sed vitalitas visiovis, ergo sed supernaturalis est vitalitas auctore intellectus est naturalis, ergo adhuc inproportionaretur quoad proportionem assignatam. Tum quia Deus multa facit, quae non exiguntur à natura, accidentia enim petunt effici, & conservari in substantia, & tamen Deus oppositum potest facere, ergo ex hoc, quod unus effectus petat ab alia causa produci, non debemus implicatiam arguere, si ab alia causa produceretur.

Resp. proportionem non solum in vitalitate consistere, sed etiam in entitate ipsius visiovis, quae proportionata est intellectui in ratione potentiae non proxime, sed remota, non enim ponimus, intellectum tantum concurrere ad rationem genericam, habitum vero supernaturalem, vel obiectum ad rationem specificam, imò dicitur, talem entitatem esse operantem respectu intellectus, verum est in ratione potentiae proxime, at in ratione potentiae remota potest dici aliquo modo naturalis, quatenus intellectus habet potentiam activam inchoatam, & innatam ad illam visiovis, tum quia non requiritur proportio in entitate, aliter ut dicitur cit. materia, & forma, quia sunt valde inter se dissimilia in entitate, non possunt proportionari ad constituentium unum per se in ratione actus, & potentiae; Ad confirmationem concedimus, ex hoc solum, quod unus effectus petat ab alia causa produci, non debere concludi implicatiam, si ab alia produceretur, neque id nos asserimus, sed implicatiam colligimus, quae ex contrarietate, vel quia si daretur ad unum effectum disparatum, & inproportionatum, debere ad quodlibet dari, & sic quodlibet agens esset virtutis infinitae, ex illa vero exigentia tantum colligimus, dari in aliove potentiam obedientialem activam, & conclusionem affirmativam particularem deducimus, non vero conclusionem negantem istam potentiam in aliis rebus, sed hanc inferimus ex ablutio, quod sequeretur, & ex contrarietate.

142 Sexto ex eodem; Deus est inproportionatum obiectum per cognitionem intuitivam nostri intellectus, ita ut extra suum obiectum connaturale omnino sit, ergo si potest intellectus vagari extra suum sphaeram cognoscendo intuitivè Deum per elevationem, multo magis alia res, quae non dicunt ordinem potentiae vitalis ad suos effectus, sicut intellectus.

Respond. negando assumptionem, proportionatum enim obiectum intellectus nobis est ens ut ens, etiam si de obiecto attingentia loquamur, quia sicut Deus est obiectum inclinationis, ita etiam attingentiae, cum haec differentia, quod dicitur obiectum naturalis inclinationis, quia visio est iuxta proportionem naturae intellectus, non tamen dicitur obiectum naturalis attingentiae, quia sic solum ens finitum est obiectum, sed est obiectum liberæ attingentiae. Unde advertendum, quod naturalitas, & libertas attingentiae non te tenent ex parte potentiae, quia haec ha-

bet naturalem, seu innatam potentiam in ordine suo ad attingendum ipsum Deum, sed te tenent ex parte obiecti, quatenus liberè, vel naturaliter moveri nostram potentiam, ideoque cum Deus fit obiectum liberum, ita ut, si vult, videtur, si non vult, non videtur; hinc est, quod non est in nostra potestate praesentia Dei obiectiva; quae requiritur ad elictionem visiovis, & hoc est verum, si teneamus, potentiam non debere necessario elevari intrinsecè per modum principii; at si hanc necessitatem asserimus, tunc non solum Deus non erit obiectum naturalis attingentiae, quia liberè movet, verum etiam quia potentia insufficientis est abique elevatione, quomodo tamen dicatur, semper antecedens assumptum est falsum, si absolute sine limitatione sumatur, quomodo facit Hurt. & quomodo esset accipiendum, ut nostram conclusionem posset urgere.

QUESTIO VII.

De causa idealis, seu exemplari.

143 DE Ideis differet agunt P. Schemma diff. 14. & P. Vulpes 1. part. diff. 29. idest pauca de ipsis tangemus. Idei igitur est nomen Graecum derivatum ab *idea*, quod est video, & latine sonat, idem sonat exemplar, forma, ratio, secundum D. August. lib. 83. qq. quæst. 46. non quidem forma illa, quae ut pars constituit compositum; sed quae est exemplar, ad cuius similitudinem artifex operatur. Dividitur communiter ex Scotia, diff. 50. q. 2. D. in externum, & internum exemplar, primum est, quod sibi ante oculos proponit artifex, ut ad eius similitudinem aliquid efficiat, ut pictura, ad cuius similitudinem illum inspicendo pictor depingit; secundum est idolum illud, & exemplar, quod in mente artifex sibi efformat, ut ad illius similitudinem ad extra aliquid efficiat; & de isto proprie est sermo in praesentia, quia hoc semper est necessarium ad actionem artificis, non illud. Definitur tamen idea, quod sit ratio in mente artificis, secundum quam aliquid est formabile ad extra secundum propriam rationem operis, ita potest colligi ex definitione ideæ divinæ, quam tradit Doct. in 1. d. 35. lex D. Aug. cit. dicitur ratio, quia artifex operando rationabiliter agit, quia habet rationem, secundum quam format, dicitur in mente artificis ad differentiam exemplaris externi, quod non semper est necessarium ad opus; dicitur secundum quam aliquid, quia explicite formalitas causae idealis, quae consistit in respectu similitudinis, & imitabilitatis ad opus causatum ab artifice ad eius similitudinem, & imitabilitatis colligitur, ideas solum in agente intellectuali reperiri, ut sunt Deus, & Angeli, & homines, eo quia idea vel est cognitio, vel res cognita, quia inspecta, agens intendit similitudinem exprimere in opere externo, modo quae nullam habent cognitionem, non possunt ita operari, bruta vero, est cognoscant, imperfectè tamen cognoscunt, quia non apprehendunt distinctè ea omnia, quae sunt necessaria ad effectioem rei ideatae, nec inveniuntur in actuali actione idolum internum, sed re confuse apprehensa, statim ex impetu naturae agunt, & eodem modo semper operantur, si ve prius simile opus effecerint, si ve non: quod non evenit in agente per intellectum, qui perfectè apprehendit effectum, quem intendit producere, modum, quo produci debet, & media sunt necessaria propter id, quod immò eligit potiora, in hoc igitur (nisi velimus extendere nomen ideæ) proprie ratio idealis causae reperitur. De qua duo videbimus, primum, quodnam sit illud, quod relationem ideæ fundat; cum enim in intellectu fit duo, conceptus formalis, quae est cognitio; & species expressa, alter est conceptus obiectivus, & est res cognita per intellectum, dubitatur, an idea fit conceptus formalis, vel obiectivus; secundum est, ad quod genus causae reducatur idea; loquimur autem praecipue de idea creatae, & obiter aliqua de divina dicemus.

144 Quoad 1. est Thomistarum opinio, ideam in conceptu formali, non obiectivo consistere, quam etiam sequuntur Fomf. 7. Metaph. cap. 8. quæst. 2. sect. 2. Suarez diff. 25. sect. 1. citans Alen. D. Bon. Capr. & alios item Ruvinus 2. Phys. trad. 6. q. 2. & ex nostratibus Bonet. 2. Phys. cap. 8. Herrera 1. Phys. quæst. 1. Smifoch. trad. 3. disp. 2. quæst. 7. addens, conceptum obiectivum prout rem cognitam externam significat, dici quod ideam, non vero conceptum obiectivum internum in creatis, licet in divinis utrumque conceptum ideam esse determinat; at Valquez 1. part. diff. 72. putat, ideam in divinis esse conceptum formalem, in creatis conceptum obiectivum. Ex alia parte Scotus in 1. diff. 35. rationem ideæ proprie tribuit obiectivo conceptui, maxime in creatis, quam sequuntur omnes Scotistae, Tatar. Lich. Vig. eadem diff. Bass. diff. 36. quæst. 2. Vulpes cit. art. 6. Nolanus in sua Pinacotheca qu. ult. Schemma cit. quæst. 3. Fuentes 2. Phys. quæst. 8. diff. 2. item Ocham, Gabr. Aliaensis 1. diff. 35. Dur. Ric. Aegid. diff. 36. Ferrar. 1. contra Gentes c. 54. Suedl. 1. de An. com. 8. Conimb. 2. Phys. cap. 7. quæst. 3. Averq. quæst. 15. f. 3. Valq. cit. quo ad creatas ideas licet sit aliqua controversia inter illos Doctores, an scilicet debeat esse conceptus obiectivus quatenus res sciendae, an alterius distinctae, sed finis, Amicus tract. 12. quæst. 13. diff. 2. omnes opiniones amplectitur, quamvis in primam magis inclinet.

Quoad 2. aliqui negant, esse causam; Platonicis affirmant, esse causam distinctam genus ab aliis constituentem, sequuntur Sim- pl. 2.